

Nr 790

Av herr Nyman m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, angående utbyggnaden av universitet och högskolor m. m.

(Lika lydande med motion nr 924 i Andra kammaren)

I uppdraget till 1963 års universitets- och högskolesakkunniga ingick att undersöka huruvida icke en ny teknisk högskola borde inrättas. Med anledning av förslag i frågan i Kungl. Maj:ts prop. nr 141 år 1965 får vi framhålla följande:

De av generaldirektören Ragnar Woxén i expertutredningen »Fortsatt utbyggnad av de tekniska högskolorna» framlagda synpunkterna och förslagen finner vi sakligt starkt underbyggda. Inrättandet av *en fjärde teknisk högskola* är nödvändigt. Endast därigenom kan en utbyggnad av den högre tekniska utbildningen och forskningen ske tillräckligt snabbt och på ett ur ekonomisk synpunkt tilltalande sätt. Den föreslagna organisationen med fyra sektioner, nämligen

F teknisk fysik	med 60 nybörjarplatser,
M maskinteknik	» 170 » ,
E elektroteknik	» 170 » och
I utbildning av ekonomiing.	» 170 » ,

ger den nya högskolan en sådan storlek, att frågan om lämpligaste förläggningssort emellertid måste tillmätas avgörande vikt. Den nya tekniska högskolan bör utformas som *självständig och fristående högskola*. Den bör redan från början orienteras mot industri och näringsliv och knyta an till den industriella forskningen. Dess karaktär av »experimenthögskola» och inriktning på ett effektivare utnyttjande av lokaler och övriga resurser kan därigenom bättre komma till sin rätt. Den får en sådan storlek att man ur lärarsynpunkt inte har något att vinna genom att anknyta den till befintligt universitet eller annan utbildningsinstitution. Kombinationen med sektioner för F, M, E och I möjliggör dessutom ett tillräckligt gemensamt utnyttjande av lärar-forskarresurser. Dess placering bör avgöras med utgångspunkt från en bedömning av:

lämplig fördelning av den totala högre tekniska utbildningen i landet. Därvid blir den nya tekniska högskolans förläggning och funktion i förhål-

lande till övriga tekniska högskolor avgörande, inte i första hand dess närhet till befintliga universitet;

tillgängliga resurser på alternativorter, så att den föreslagna utbyggnadsplanen kan realiseras enligt tidsplanen; samt

industriella och teknisk-ekonomiska resurser på alternativorter.

Tre skäl synes ha varit avgörande för 1963 års universitets- och högskolekommitté, då den »om än med olika grad av övertygelse hos de enskilda ledamöterna» enats om att sätta alternativet med både medicinsk och teknisk utbildning förlagd till Linköping före övriga alternativ:

Ett samarbete på gränsområdena mellan medicin och teknik innebär vissa fördelar ur forskningssynpunkt

Värdet av en framtida samordning av medicinsk och teknisk forskning på lokaliseringsorten för den fjärde tekniska högskolan måste anses vara av underordnad betydelse jämfört med värdet av att den förlägges till en ort med intensiv och mångskiftande teknisk utveckling och forskning. Ur varken den medicinska eller tekniska utbildningens synpunkt står, vilket kommittén själv konstaterar, några fördelar att vinna på en samlokalisering mellan medicinsk och teknisk forskning. Därtill kommer att kommittén tills vidare endast förutsätter en ofullständig medicinsk utbildning i Linköping och endast i allmänna ordalag diskuterar teknisk forskning vid den nya tekniska högskolan. För att samordningsargumentet skall få någon betydelse måste förutsättas en ganska stor och delvis åt medicinskt håll orienterad teknisk forskning vid den tekniska högskolan och medicinsk forskning vid undervisningssjukhuset i Linköping. Kommittén presterar icke några definitiva planer för vare sig den ena eller den andra forskningsorganisationen.

Att såsom kommittén gjort lägga avgörande vikt vid den speciella forskning, som kan tänkas ha betydelse för gränsområdet mellan teknik och medicin, synes oss därför verklighetsfrämmande. I den mån sådan forskning tas upp blir den säkerligen icke nämnvärt beroende av att de intresserade tekniska och medicinska forskarna arbetar på samma ort. Dessutom kan en sådan samordnad forskning nu och i framtiden vid behov ske i Stockholm, Göteborg, Lund och Uppsala.

Det är i hög grad önskvärt, vilket också generaldirektör Ragnar Woxén understryker, att landets fjärde tekniska högskola får arbeta självständigt och knyta an till industriell forskning och utveckling.

Att ha teknisk magisterutbildning förlagd till samma ort som teknisk högskola innebär vissa fördelar

Enligt vår uppfattning kan dock den nuvarande förläggningen av en nyss igångsatt utbildning av teknologie magistrar — för vilken utbildning i detta sammanhang relativt blygsamma investeringar gjorts — inte betraktas som

vägande argument i diskussionen om lämpligaste förläggning av ny teknisk högskola. Utbildningen av teknologie magistrar bör lämpligare ses som en del av ett reformerat lärarutbildningsprogram, som kan varieras från tid till annan.

I övrigt hänvisas till nyligen framlagt förslag av särskilt sakkunniga om lärarutbildningens organisation (SOU nr 29: 65).

Ett beaktande av den vidareutveckling på längre sikt som kan komma att äga rum vid universitet och högskolor samt önskvärdheten av ökad samverkan på forskningssidan mellan olika vetenskapliga discipliner

För närvarande torde det vara vanskligt att avgöra tyngden av dessa argument. I vare sig utredning eller proposition har uttalats, att den utbyggnad som föreslås förlagd till Linköping skall utgöra första etappen till ett sjätte universitet. En ökad samverkan på forskningssidan mellan olika vetenskapliga discipliner torde vara mera beroende av initiativ från forskarnas sida än av en lokalmässig anknnytning av skilda institutioner.

Kommittén uttalar på s. 234, att den vid sin bedömning av frågan om lämplig förläggningsplats ej beaktat de lokaliseringssynpunkter som för oss framstår som väsentliga. »Vid det slutliga valet mellan de fyra kombinationerna är givetvis rent lokaliseringpolitiska överväganden av betydelse. Kommittén har emellertid inte haft att göra dylika bedömningar utan gör i det följande enbart utbildnings- och forskningspolitiska avvägningar.»

Som tidigare framhållits torde föga vara att vinna på en lokalmässig anknnytning av utbyggnaderna för den medicinska och den tekniska utbildningen. Vi vill framhålla, att en koncentration av medicinsk utbildning, teknisk högskola, decentraliserad akademisk undervisning samt icke akademisk undervisning inom vårdsektorn jämte lärarutbildning till vilken som helst ort med begränsade resurser samt med en kort utbyggnadstid för projektens realiserande kan, förutom att tidsplanen må förskjutas, innebära att mycket svåra och svårlösta problem uppstår. De totala samhällseliga investeringarna för orten blir kraftiga, och vissa »tröskelvärden» kommer snabbt att överskridas och föranleda ökat investeringsbehov. Vi anser därför att det inte endast är bättre utan även nödvändigt att också av detta skäl dela upp lokaliseringen på flera orter, d. v. s. bl. a. att ej förlägga medicinsk utbildning och teknisk högskola till samma ort.

Sammanfattningsvis vill vi framhålla att Västerås som lokaliseringsort för den nya tekniska högskolan kan bl. a. erbjuda

1. erforderliga resurser för att klara stadens del av kostnader och tjänster,
2. erforderlig och snabbt tillgänglig mark för den nya högskolan och för bostäder åt lärare, övriga befattningshavare och studerande,
3. tillgång på lärare med erfarenhet från kvalificerad teknisk utbildning (främst ASEA), en avgörande tillgång särskilt under uppbyggnadstiden,

4. omedelbar tillgång till förstklassiga biblioteksresurser på det tekniska området samt landets största dataanläggning,

5. en redan från början säkrad god kontakt mellan utbildningen och ett modernt, högeffektivt och expanderande näringsliv,

6. en i förhållande till andra alternativorter avsevärt mer mångsidig industri med starkt internationell anknytning, vilken ger exklusiva möjligheter till placering av examensarbeten och forskningsuppgifter,

7. i förhållande till övriga tekniska högskolor lämplig geografisk belägenhet och lämpligt upptagningsområde,

8. en väl utbyggd förvaltning och serviceinstitutioner, som bör göra staden attraktiv för lärare och övriga befattningshavare, samt

9. central placering i ett starkt expanderande industrilän och i en betydande tätortsregion i Mälardalen.

Västerås fyller alltså högt ställda krav på en lämplig ort för en fjärde teknisk högskola.

Den speciellt sakkunnige, generaldirektör Woxén, har i sin utredning sammanfattat sitt ställningstagande på följande sätt (s. 393): »I mitt slutliga val mellan dessa städer har jag stannat för Västerås.» Med de utgångspunkter och den utredning vi redovisat i det föregående måste vi komma till samma resultat.

Det har tidigare framhållits, att för den högre tekniska utbildningen är en nära anknytning till modern och mångsidig industri av största vikt. Men det är också fråga om en växelverkan. En teknisk högskola kan förutses stimulera näringslivet på förläggningssorten med omland. Vid det slutliga avgörandet beträffande förläggningen av den nya tekniska högskolan bör enligt vår uppfattning också en rent nationalekonomisk aspekt beaktas. Industrieföretagen inom Västmanlands län och den tätortsregion i Mälardalen, för vilka områden Västerås är den naturliga centralorten, har stark internationell anknytning. Ett bibehållande och stärkande av dessa exportföretags konkurrenskraft på världsmarknaden är ett riksintresse. Enligt vår mening talar alltså även starka nationalekonomiska motiv för att den nya tekniska högskolan förlägges till Västerås.

Med stöd av vad således anförts hemställes,

att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag i prop. nr 141 år 1965 måtte besluta att den fjärde tekniska högskolan inrättas i Västerås.

Stockholm den 3 november 1965

Sven Nyman

Rune Hedlund

T. Billman

Maja Nilsson

Nils Ståhle

Sten Söderberg

Stig Stefanson

Eric Carlsson